

**Obecná škola dívčí Radnice**

**(1888) 1889 - 1948**

Inventář

EL NAD č.: 420  
AP.: 244

Olga Čiháková, PhDr. Hana Hrachová, Ph.D.

Rokycany 2010

## Obsah

### Úvod:

I. Vývoj původce archivního souboru	3
II. Vývoj a dějiny archivního souboru	6
III. Archivní charakteristika archivního souboru	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru	8
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování inventáře	9

### Přílohy:

Seznam použité literatury	10
---------------------------	----

<b>Inventární seznam</b>	11
--------------------------	----

### Rejstříky

Rejstřík věcný	15
Rejstřík osobní	16

## I. Vývoj původce archivního souboru

Původcem fondu je Obecná škola dívčí v Radnicích, která existovala v letech 1889 - 1948. Její název byl v některých letech doplňován o údaj o počtu tříd, takže se lze setkat s názvy Pětitřídní obecná škola dívčí Radnice, Čtyřtřídní škola dívčí Radnice či Trojtřídní škola dívčí Radnice. Oficiálním názvem však byl termín Obecná škola dívčí Radnice.

Povinnou školní docházku uzákonil všeobecný školský řád z 6. prosince 1774, podle něhož byly vytvořeny tři typy škol – triviální, hlavní a normální. Dne 14. května 1869 vyšel zákon o všeobecné povinné školní docházce, který modernizoval předpisy z počátku století (1805). Škola byla oddělena od církve, dozor nad školami přešel na stát, ostatní správa na nově zakládané školní rady. Do škol byli připuštěni žáci různého vyznání, církvím zůstalo jen vyučování náboženství. Školní docházka byla prodloužena na osm let. Školy obecné se měly zřizovat všude, kde „v okruhu jedné hodiny po dobu nejméně 5 let žije více než 50 dětí“. Obcím zůstalo hospodářské zajištění škol, učitele platil stát. Zákon stanovil zásady vyučování na školách národních, čímž byly míněny jak školy obecné, tak nově vznikající školy měšťanské. Měšťanské školy měly ve třech ročnících poskytovat vzdělání těm, kdo absolvovali obecnou školu a chtěli pokračovat v dalším studiu.

Škola v Radnicích fungovala již v 15. století. V roce 1868 se v souladu se školskou reformou původní farní škola změnila na školu obecnou, která byla společná pro chlapce i dívky. První snahy o rozdělení výuky podle pohlaví se objevily již v roce 1872. K vlastnímu rozdělení obecné školy na dvě samostatné pětitřídní školy chlapeckou a dívčí s vlastní správou došlo až dnem 1. února 1889. Tomu však předcházela řada jednání, z nichž první byla započata již v roce 1885. Konečný verdikt o rozdělení obou škol padl na Zemské školní radě v Praze 1. února 1888, čj. 7736.

Novou samostatnou obecnou školu dívčí vedl od 1. února 1889 řídící učitel František Pech, pedagogický sbor tvořilo pět učitelek. Vyučovalo se ve čtyřech provizorně najatých místnostech v domě čp. 51 (bývalý hostinec) a jedné v čp. 59 (soukromý dům). Od 1. dubna 1889 byla jedna třída z čp. 59 přemístěna do domu čp. 2. Na počátku školního roku 1889/1890 navštěvovalo školu 321 žákyň v pěti třídách. V červenci 1890 bylo rozhodnuto o výstavbě nové školní budovy, kde měly společně sídlit obě obecné školy, chlapecká i dívčí. Základní kámen nové školy byl posvěcen 7. června 1891. Po dvou letech byla škola dokončena a zkolaudována. Žákyně se do nové budovy přemístily 8. června 1893.

Počet žákyň se na konci 19. století pohyboval kolem tří set. Z důvodů zřízení Měšťanské školy v Radnicích byly ve školním roce 1897/1898 dvě třídy umístěny mimo vlastní budovu školy. Druhá třída našla své útočiště v najaté místnosti od židovské náboženské obce vedle synagogy, pátá třída pak fungovala v prvním patře městské radnice. V následujícím školním roce se druhá a pátá třída objevují v místnostech radnice. Ve školním roce 1899/1900 naopak byla druhá a pátá třída v budově školy a ostatní tři třídy v budově radnice.

O prázdninách roku 1901 vážně onemocněl dosavadní řídící učitel F. Pech, kterého v novém školním roce dočasně nahradila Anna Laitlová. František Pech se sice načas na školu vrátil, ale nakonec ji 30. července 1904 definitivně opustil. Jeho místo opět zaujala Anna Laitlová. Ve školním roce 1903/1904 bylo povoleno zřídit zatímní pobočku při 4. třídě z důvodu velkého počtu žákyň.

Výnosem zemské školní rady ze dne 31. července 1905 č. 27109 byl novým řídícím učitelem jmenován Josef Hylák, bývalý řídící učitel z Němčovic, významná regionální osobnost. Během jeho působení začal významně klesat počet žákyň, pro srovnání ve školním roce 1908/1909 jich bylo 256, na konci školního roku 1916/1917 jen 205.

Řídící učitel Josef Hylák byl v prosinci 1914 spolu s dalšími členy městského zastupitelstva zatčen za odmítnutí účasti na bohoslužbách. Až do 9. května 1915, kdy se vrátil z vězení a z následné nemoci do školy, ho zastupovala Anna Schmidtová. Po Novém roce 1917 přestal J. Hylák na dívčí škole působit a byl penzionován. Jeho funkci převzala opět Anna Schmidtová.

Personální situace ve vedení školy se změnila se vznikem nového státu, kdy byl na ředitelský post znovu povolán Josef Hylák, a to od 1. srpna 1919. Ředitel Hylák však již 19. října 1919 zemřel a správu školy opět převzala Anna Schmidtová. V tomto školním roce také poprvé poklesl počet žaček pod hranici dvou set (přesně 199 dívek). Výnosem zemské školní rady z 24. srpna 1920 byla zrušena postupná třída s místem definitivní učitelky, škola se tak stala čtyřtřídní se zatímní pobočkou. Nepomohly ani protesty městského zastupitelstva a místní školní rady, od 1. září 1920 se zároveň změnil název školy na Čtyřtřídní obecná škola dívčí v Radnicích.

Ve školním roce 1925/1926 docházelo do zdejší školy pouhých 139 žaček. Definitivní řídící učitelka Anna Schmidtová podala žádost o penzionování, a to k 30. listopadu 1925. Správou školy byla pověřena Anežka Vaňková. Výnosem zemské školní rady z 9. srpna 1925 č. 5068 byly na škole zrušeny dvě definitivní třídy postupné a bylo nařízeno, aby se v první až třetí třídě vyučovali dívky a chlapci společně. Tyto tři koedukované ročníky byly správou podřízeny dívčí škole. Spojené druhé třídy byly na základě výnosu zemské školní rady ze dne 14. září 1927 č. 4004 rozděleny. V následujícím školním roce 1928/1929 došlo k rozdělení také u třetích tříd. Od 1. září 1930 odešly děti ze Skomelna, neboť zde byla otevřena nová škola. Do Radnic tak docházely žáčky již pouze ze Svaté Barbory a z Chomle.

Ve školním roce 1934/1935 klesl počet žákyň na 126 a zemská školní rada výnosem z 13. srpna 1934 č. 4497 změnila dočasně školu na trojtřídní (druhý a třetí ročník byl vyučován v jedné třídě). V následujícím školním roce byla zřízena zatímní pobočka při třetí třídě, která byla otevřena 19. září 1935. Do konce února 1939 zastávala funkci řídící učitelky stále Anežka Vaňková, následně jí vystřídal Václav Ríkl. Ten byl 1. srpna 1942 penzionován a jeho nástupkyní se stala Ludmila Mašková. Ve školním roce 1942/1943 byl poprvé spojen první a druhý postupný ročník v 1. třídu,

ve které bylo celkem 38 dívek. Stejně byl sloučen i 3. a 4. postupný ročník do II. třídy o 46 dívkách. Starší žákyně v počtu 29 navštěvovaly III. ročník. Celkem se na škole vzdělávalo 113 dívek.

Po osvobození se zatímním řídícím učitelem školy stal Ladislav Meisner. Škola byla ve školním roce 1945/1946 trojtřídní s pěti postupnými ročníky, učilo se na ní celkem 93 žákyň. Společnou správu měla již v době okupace se školou dívčí také škola mateřská, datum tohoto spojení není známo. Výnosem zemské školní rady z 16. července 1946 č. I-1025 ai 1946 byla osamostatněna správa mateřské školy v Radnicích. V dívčí obecné škole došlo k uzavření jedné třídy a propuštění jedné učitelské síly.

Podle školského zákona č. 95/1948 Sb. byla sjednocena síť škol. Děti od tří let chodily do mateřské školy, od šesti let navštěvovaly první stupeň - národní školu. Od jedenácti let pak přecházely na druhý stupeň, tzv. střední školu. Po ní následoval třetí stupeň, jímž byly školy a učiliště, kam docházela mládež od 15 let.

Na konci školního roku 1947/1948 do školy docházelo pouhých 74 žákyň, které byly vyučovány ve dvou třídách. Jejich počet i nadále klesal. Patrně také v důsledku toho zemská školní rada výnosem č. II/2-3342/6 ai ze dne 2. července 1948 rozhodla o sloučení dosavadních samostatných obecných škol dívčí a chlapecké v Radnicích s účinností od 1. září 1948 a o vzniku koedukační Národní školy v Radnicích. Stejným výnosem bylo dále ustanoveno, že nová národní škola bude mít pět tříd. Posledním rokem, kdy se na Obecné škole dívčí v Radnicích vyučovalo, byl tedy školní rok 1947/1948.

## **II. Vývoj a dějiny archivního souboru**

Fond byl do archivu předáván postupně. Při skartačním řízení na Základní devítileté škole v Radnicích uskutečněném 5. října 1977 bylo převzato celkem 70 ks knih obecné školy dívčí (bez čj., č. př. 206). Menší část fondu předalo Městské muzeum v Radnicích dne 30. září 1987 (bez čj., č. př. 332). Jednalo se o zápisy ze schůzí resp. pedagogických rad, kroniky, seznamy žákyň a jeden svazek blíže neurčených písemností z let 1889 - 1953.

Fond je zachován téměř v úplnosti, chybí pouze zápisy ze schůzí pedagogických rad z let 1917 - 1928.

### III. Archivní charakteristika archivního souboru

Fond Obecná škola dívčí Radnice uspořádala v prosinci 2009 Olga Čiháková, a to podle Metodického pokynu pro vymezení archivních fondů škol ukládaných ve státních okresních archivech a archivech měst (Archivní správa MV v Praze dne 1. června 1999, čj. AS/1-2 - 2020/99). Po formální stránce byla pomůcka zpracována podle Interního předpisu 4/2010, Metodický pokyn ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z roku 2010. Pomůcka včetně rejstříku byla vyhotovena v programu Janus.

Před začátkem pořádací prací fond obsahoval 117 úředních knih, 1 podací protokol a dva kartony o celkovém rozsahu 1,7 bm. Fond byl původně vymezen léty 1870 - 1948 (1953). Při novém vymezení byl změněn dolní mezník fondu, neboť obecná škola dívčí vznikla až v roce 1889. Již proto je jasné, že hlavní kniha z let 1876 - 1884 a 6 deníků školního z let 1870 - 1896 nemohly vzniknout z činnosti původce, tedy obecné školy dívčí. Proto byly tyto písemnosti vnitřně přesunuty do fondu Obecná škola chlapecká Radnice (EL NAD 421). Tento fond zahrnuje totiž i předchůdce, tedy obecnou školu.

Dnem 1. září 1948 došlo ke sloučení dosavadních samostatných obecných škol dívčí a chlapecké v Radnicích do školy jediné, a to Národní školy v Radnicích. V podstatě tak škola dívčí bez náhrady zanikla. Horní mezník fondu byl tudíž ukončen rokem 1948. Vzhledem k tomu, že obě obecné školy chlapecká i dívčí měly zcela odlišný vývoj, nebyly tyto dva fondy spojeny a i nadále tak zůstávají samostatné. Z tohoto důvodu byly do fondu Základní škola Radnice (EL NAD 491) vnitřně přesunuty kniha zápisů ze schůzí pedagogického sboru z let 1945 - 1950 a kronika školy z let 1945 - 1953.

Ve fondu bylo také značné množství písemností, které nevedla sama škola, ale místní školní rada. Podle evidenčního listu Národního archivního dědictví se mělo jednat o 29 soupisů dětí z let 1900 - 1939 a 7 školních matrik z let 1872 - 1901. Fyzicky bylo ve fondu nalezeno 32 soupisů žaček z let 1889 - 1939 a 2 matriky žaček z let 1872 - 1901. Tyto písemnosti byly vnitřně přesunuty do fondu Místní školní rada Radnice (EL NAD 489).

Protokolem o vyřazení duplikátů a jednotlivin nearchivní povahy došlo k vyřazení tištěného indexu normálií z roku 1947 (čj. SOAP/070-0607/2009 ze dne 29. 12. 2009).

Celkem tedy bylo z fondu vyřazeno 0,1 bm písemností a vnitřně přesunuto do jiných fondů 0,22 bm. Metráž fondu se však (zřejmě díky zpřesněnému měření) nezměnila a zůstává 1,7 bm.

Písemnosti jsou vedeny česky a v době okupace i německy. Veškeré písemnosti jsou zařazeny do druhé kategorie a to na základě § 20, odst. 2 zákona č. 499/2005 Sb., o archivnictví a spisové službě v platném znění. Fyzický stav písemností je dobrý.

#### **IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru**

Fond obsahuje zejména katalogy žáků, z nichž je možno získat řadu údajů o činnosti školy. Důležitou součástí fondu jsou zápisy ze schůzí pedagogického sboru a také kroniky školy. V nejstarší kronice je na s. 251 vlepena fotografie školního inspektora Rudolfa Svobody z roku 1938. Tato kronika je rovněž opatřena rejstříkem. Ve fondu je dále uložena kronika školy z let 1940 - 1945. Poslední kronika vedená od roku 1945 až do roku 1953 je součástí fondu Základní škola Radnice.

Rovněž spisový materiál se dochoval pro dané období velmi dobře a skvěle tak dokumentuje chod školy, zejména jednání s místní a okresní školní radou.



## **V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování inventáře**

Fond Obecná škola dívčí Radnice uspořádala Olga Čiháková ve Státním okresním archivu v Rokycanech v prosinci 2009. Inventář sestavila Hana Hrachová.

Rokycany, 2.7.2010

Olga Čiháková  
Hana Hrachová

### **Seznam použité literatury**

CIRONIS Petros a kol. *Socialistické Rokycansko*. Rokycany 1986.

Kolektiv autorů. *Politický a školní okres rokycanský*, Rokycany 1898.

I. Knihy**I. 1 Knihy zápisů ze schůzí pedagogických rad a jiných orgánů**

1	Zápis z schůzí pedagogických rad (14. 2. 1889 - 21. 4. 1899)	1889 - 1899	K 1
2	Zápis z schůzí pedagogických rad (24. 5. 1899 - 25. 11. 1903)	1899 - 1903	K 2
3	Zápis z schůzí pedagogických rad (19. 12. 1903 - 27. 10. 1908)	1903 - 1908	K 3
4	Zápis z schůzí pedagogických rad (24. 11. 1908 - 4. 12. 1916)	1908 - 1916	K 4
5	Zápis z schůzí pedagogických rad (1. 9. 1928 - 13. 12. 1934)	1928 - 1934	K 5
6	Zápis z schůzí pedagogických rad (9. 1. 1935 - 20. 6. 1941)	1935 - 1941	K 6
7	Zápis z schůzí pedagogických rad (1. 9. 1941 - 23. 4. 1945)	1941 - 1945	K 7

**I. 2 Knihy evidenční**

8	Katalog I. - V. třídy	(1888) - 1889	K 8
9	Katalog I. - V. třídy	1890 - 1891	K 9
10	Katalog I. - V. třídy	1891 - 1892	K 10
11	Katalog I. - V. třídy	1892 - 1893	K 11
12	Katalog I. - V. třídy	1893 - 1894	K 12
13	Katalog I. - V. třídy	1894 - 1895	K 13
14	Katalog I. - V. třídy	1895 - 1896	K 14
15	Katalog I. - V. třídy	1896 - 1897	K 15
16	Katalog I. - V. třídy	1897 - 1898	K 16
17	Katalog I. - V. třídy	1898 - 1899	K 17
18	Katalog I. - V. třídy	1899 - 1900	K 18
19	Katalog I. - V. třídy	1900 - 1901	K 19

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Číslo ev. j.
20	Katalog I. - V. třídy	1901 - 1902	K 20
21	Katalog I. - V. třídy	1902 - 1903	K 21
22	Katalog I. - V. třídy	1903 - 1904	K 22
23	Katalog I. - V. třídy	1904 - 1905	K 23
24	Katalog I. - V. třídy	1905 - 1906	K 24
25	Katalog I. - V. třídy	1906 - 1907	K 25
26	Katalog I. - V. třídy	1907 - 1908	K 26
27	Katalog I. - V. třídy	1908 - 1909	K 27
28	Katalog I. - V. třídy	1909 - 1910	K 28
29	Katalog I. - V. třídy	1910 - 1911	K 29
30	Katalog I. - V. třídy	1911 - 1912	K 30
31	Katalog I. - V. třídy	1912 - 1913	K 31
32	Katalog I. - V. třídy	1913 - 1914	K 32
33	Katalog I. - V. třídy	1914 - 1915	K 33
34	Katalog I. - V. třídy	1915 - 1916	K 34
35	Katalog I. - V. třídy	1916 - 1917	K 35
36	Katalog I. - V. třídy	1917 - 1918	K 36
37	Katalog I. - V. třídy	1918 - 1919	K 37
38	Katalog I. - V. třídy	1919 - 1920	K 38
39	Katalog I. - IV. třídy	1920 - 1921	K 39
40	Katalog I. - IV. třídy	1921 - 1922	K 40
41	Katalog I. - IV. třídy	1922 - 1923	K 41
42	Katalog I. - IV. třídy	1923 - 1924	K 42
43	Katalog I. - IV. třídy	1924 - 1925	K 43
44	Katalog I. - IV. třídy	1925 - 1926	K 44
45	Katalog I. - IV. třídy	1926 - 1927	K 45

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Číslo ev. j.
46	Katalog I. - IV. třídy	1927 - 1928	K 46
47	Katalog I. - IV. třídy	1928 - 1929	K 47
48	Katalog I. - IV. třídy	1929 - 1930	K 48
49	Katalog I. - IV. třídy	1930 - 1931	K 49
50	Katalog I. - IV. třídy	1931 - 1932	K 50
51	Katalog I. - IV. třídy	1932 - 1933	K 51
52	Katalog I. - IV. třídy	1933 - 1934	K 52
53	Katalog I. - III. třídy	1934 - 1935	K 53
54	Katalog I. - III. třídy	1935 - 1936	K 54
55	Katalog I. - III. třídy	1936 - 1937	K 55
56	Katalog I. - III. třídy	1937 - 1938	K 56
57	Katalog I. - III. třídy	1938 - 1939	K 57
58	Katalog I. - III. třídy	1939 - 1940	K 58
59	Katalog I. - III. třídy	1940 - 1941	K 59
60	Katalog I. - III. třídy	1941 - 1942	K 60
61	Katalog I. - III. třídy	1942 - 1943	K 61
62	Katalog I. - III. třídy	1943 - 1944	K 62
63	Katalog I. - III. třídy	1944 - 1945	K 63
64	Katalog I. - III. třídy	1945 - 1946	K 64
65	Katalog I. - III. třídy	1946 - 1947	K 65
66	Katalog I. třídy	1947 - 1948	K 66
67	Katalog II. třídy	1947 - 1948	K 67
68	Index normálií	1925	K 68

### I. 3 Knihy ostatní

69	Kronika školy (vlepená fotografie školního inspektora Rudolfa Svobody)	1889 - 1939	K 69
----	---	-------------	------

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Číslo ev. j.
70	Kronika školy	1940 - 1945	K 70

## II. Spisový materiál

### **II. 1 Registraturní pomůcky**

71	Podací protokol (5. 2. 1905 - 26. 12. 1912)	1905 - 1912	R 1
----	--	-------------	-----

### **II. 2 Spisy**

72	Výkaz zameškání školy	1896	N 1
73	Úřední agenda školy	1889 - 1899	N 1
73	Úřední agenda školy	1900 - 1910	N 2

Rejstřík věcný

fotografie

69

Rejstřík osobní  
Svoboda, Rudolf

69



## Tiráž

Název archivní pomůcky: Obecná škola dívčí Radnice  
Značka fondu: OŠD Radnice  
Časový rozsah: (1888) 1889 - 1948  
Počet evidenčních jednotek: 73 (70 úředních knih, 1 podací protokol, 2 kartony)  
Počet inventárních jednotek: 73  
Rozsah v bm: 1,7  
Stav ke dni: 2. 7. 2010  
Zpracovatel(é) archivního  
souboru: Olga Čiháková  
Zpracovatel(é) archivní  
pomůcky: Hana Hrachová  
Počet stran: 17  
Počet exemplářů: 5 (v SOkA Rokycany 3)  
Schválil: Mgr. Petr Kolář  
dne 3.7. 2010 - č.j. SOAP/070-0317/2010